

Светлана Мирчов

БИБЛИОГРАФСКИ РАД ГОЈКА НИКЕТИЋА

Гојко Никетић, правник, адвокат, уредник, коментатор и издавач многих закона и аутор прве целовите правне библиографије у Срба, данас је готово заборављен. Податке о њему доносе само *Народна енциклопедија српско-хрватско-словеначка* Станоја Станојевића, *Свезнање*, јубиларни *Каталоџ издања (1901–1935)* Издавачког и књижарског предузећа Геца Кон¹ и неколико докумената похрањених у Архиву Србије. На основу расположиве грађе знамо да је Гојко Никетић рођен 1. јуна 1881. године у Београду, да је његов отац Петар Никетић био учитељ, да је гимназију завршио у Нишу и да је Правни факултет у Београду уписао 1903. а дипломирао 1908. године, пре 14. јуна². Током студија радио је као декански преписивач, и на то место, због других обавеза, дао оставку 27. децембра 1907. године³. По завршетку студија, прво је био судски писар, па септембра 1910. године адвокатски приправник, а затим је 1911. године отворио адвокатску канцеларију у Београду. Докторанд Гојко Никетић је 30. маја 1910. положио усмени докторски испит из судске (приватно право) групе са одличним оценама (све петице). Докторску тезу *О љравном каракџеру експропријације*⁴, коју су му читали професори Живојин М. Перић и Нинко Перић, одбранио је 15. марта 1923. године. Комисија у саставу: председник, декан професор Драгољуб Аранђеловић и чланови, професори Живојин М. Перић и Живан Спасојевић једногласно се сложила да је кандидат писмени докторски испит

1 Примерак Каталога који је похрањен у фонду Библиотеке Правног факултета у Београду је са поветом Геце Кона професору Живојину Перићу.

2 Г. Никетић је 14. јуна 1908. године упутио молбу ректору да му изда диплому и у њој навео да је „сиротог стања“. Документ се чува у Архиву Србије, У.Б. Ф. р. 48/1908.

3 Архив Србије, У.Б. Ф. IV, р. 228/907.

4 У неким изворима погрешно се наводи наслов тезе као *О љравној љрпороди експропријације*.

положио са одликом. Никетић је од 1912. године учествовао у свим отаџбинским ратовима. О његовом каснијем животу не зна се много. Није се женио, живео је сам и био помало особењак. Гојко Никетић је, по усменом саопштењу рођаке која је кћи његовог синовца, страдао у својој кући приликом великог бомбардовања Београда 16, 17. или 18. априла 1944. године. Бомба је разрушила Никетићеву кућу, он је погинуо, а страдала је и његова пребогата лична библиотека.

Док су подаци о животу Гојка Никетића веома оскудни, његова радна и стваралачка биографија изузетно је богата, јер је он био личност темељних и разноликих интелектуалних интересовања. *Српска рејтроспективна библиографија. Књиге 1868–1944*, највећа ризница података и најзначајније културно-историјско сведочанство нашег народа, бележи 43 монографске публикације овог аутора и то неколико правних расправа, нарочито из области приватног права, затим дванаест књига *Одлука ојшће седнице Касационог суда* (од 1922. до 1929), које је он средио, па *Грађански судски постоуак Краљевине Србије* (издања 1914. и 1921), *Грађански законик Краљевине Србије* (издања 1909. и 1922), *Казнени законик и кривични судски постоуак* (издања 1911, 1920, 1924), *Трговачки законик и стиешини постоуак Краљевине Србије* (издања 1914. и 1923), као и више закона. Никетић је, поред тога, од 1920. године издавао код Геце Кона едицију *Збирка закона пројумачених и објашњених судском и административном праксом* у којој је објављено 243 свеске законика, закона, уредаба, регистара, правилника, уговора и др., од којих су неки наслови имали и више издања. Никетић је био покретач и уредник *Месечника за законодавство, правосуђе и администрацију* који је излазио у Београду током 1924. године, издавач је био Геца Кон и објављено је 12 свезака у 4 књиге овог часописа. Никетић је приредио и *Административни речник месџа Краљевине Југославије* који је као сопствено издање објавио 1931. године.

Библиографска дела Гојка Никетића су: *Правна библиографија чланака и књига у српској књижевности до краја 1905. године*, *Библиографија Грађанског (са Међународним – приватним) и Кривичног права са постоуцима до краја 1905. године* и *Библиографија Јужнословенске повремене ишамје до краја 1934. године*. Књига прва.

Никетићева *Правна библиографија* заузима веома значајно место међу специјалним библиографијама објављеним код нас до 1944. године. Он је ову *Библиографију*, као и његов велики претходник у библиографском раду, Стојан Новаковић, објавио у двадесетшестој години живота. У поменутом *Кашалоу издања (1901–1935)* Издавачког и књижарског предузећа Геца Кон, објављеном

у Београду 1935. године, који је израдио библиотекар Народне библиотеке у Београду, правник Михаило Подољски, у уводу пише: „По обичају који влада за библиографије овакве врсте, наводимо првих двадесет књига да би се видело у каквим је размерама и у којим областима почео издавачки рад г. Геце Кона“⁵. Као двадесету у низу, Подољски наводи *Правну библиографију чланака и књига у српској књижевности до краја 1905. године*.

Млади библиограф Гојко Никетић је за мото свога рада узео латинску изреку: *Qui scit ubi scientia, habenti est proximus* (Онај ко зна где се знање налази, најближи је ономе који зна). У Предговору *Библиографије* аутор истиче да је по савету др Чедомира Митровића преузео сређивање српске правне библиографије, наводећи да је у нас до тада једино Стеван Максимовић, правник из Пожаревца, дао два библиографска прилога, који су објављени у часописима *Право* (из 1861) и *Бранич* (из 1905), али да су они обухватили „много ужи круг него што је овим учињено“. *Правну библиографију* издао је *Архив за правне и друшћивене науке*, објавила Издавачка књижарница Геце Кона, а штампала Нова штампарија Давидовић у Београду 1907.

Библиографија је по обиму грађе коју обухвата исцрпна, што и сам аутор у предговору потврђује: „Не претендујући никако на потпуност, јер се у нас, нарочито правничке књиге, ретко приказују и обзнањују, као што се ретко и купују, утолико пре што пре дуже времена није у нас било ни једног правничког листа, ја ипак мислим, да смем рећи, да су празнине у овој збирци сведене на најмању меру“⁶. *Библиографија* садржи 2.760 библиографских јединица и пописује 2.040 чланака у часописима и 720 књига и посебних отисака, али је стваран број јединица много већи јер је Никетић у оквиру једне библиографске јединице наводио све периодичне публикације у којима је исти чланак објављен, или пак сва издања једне књиге. Библиографски опис рађен је по тадашњем методу Међународног библиографског удружења, а целокупна грађа сврстана је у деветнаест тематских целина које покривају све области права, с тим што последња група *Разна грађа*, садржи зборнике закона и уредаба, протоколе и стенографске белешке Народне скупштине и Сената Краљевине Србије, затим статистичку грађу, као и разну другу грађу сродну правним наукама. *Библиографија* неминовно бележи и дела из сродних наука, која поред правне тематике дотичу и економију, историју, филозофију, етнологију, медицину и теологију. Нумерација *Библиографије* је континуирана, распоред грађе у оквиру целина је азбучни, по презименима аутора,

5 *Каталоџ издања (1901–1935)*, Београд, Издавачко и књижарско предузеће Геца Кон, 1935, стр. XV.

6 *Правна библиографија*. Предговор.

с тим што су аноними на почетку, а аутор у анониме сврстава и прилоге и књиге потписане иницијалима. Прво су бележени прилози објављени у периодичним публикацијама, а затим књиге и посебни отисци.

Овај врстан, пионирски библиографски рад пружао је преглед стања и развоја правних наука у нас у распону од равно једног столећа (најстарија пописана књига: *Књига о должностии подаников к њихову монарху*, објављена 1805. године у Будиму), а данас је и драгоцен приручник за историчаре и теоретичаре права, али и својеврсни поменик знаменитих делатника попут: Јована Авакумовића, Драгољуба Аранђеловића, Валтазара Богишића, Велимира Бајкића, Добривоја В. Бакића, Луке Грђића Бјелокосића, Стојана Бошковића, Томе А. Братића, Војислава Велковића, Миленка Веснића, Луја Војновића, Вука Врчевића, Михаила Вујића, Миленка Вукићевића, Милутина Гарашанина, Глигорија Гершића, Нићифора Дучића, Андре Ђорђевића, Владана Ђорђевића, Ђорђа Ђорђевића, Јована Ердељановића, Томе Живановића, Живојина Жујовића, Владимира Јакшића, Велизара Јанковића, Алексе С. Јовановића, Владимира Јовановића, Милана Јовановића-Батута, Слободана Јовановића, Вука Стефановића Караџића, Љубомира Ковачевића, Николе Крстића, Косте Куманудија, Рајка Лешјанина, Стевана Максимовића, Божидара В. Марковића, Димитрија Матића, Аћима Медовића, Чедомиља Мијатовића, Драгутина Мијушковића, Никодима Милаша, Милована Ђ. Миловановића, Чедомиља Митровића, Јакова Јаше Ненадовића, Андре Николића, Момчила Нинчића, Стојана Новаковића, Ђорђа Павловића, Стевана Р. Павловића, Живојина Перића, Настаса Петровића, Николе С. Петровића, Милана С. Пироћанца, Стојана Протића, Милића Радовановића, Јована Рајића, Мите Ракића, Владислава Рибникара, Станоја Станојевића, Војислава Суботића, Јована Суботића, Јаше Томића, Јована Томића, Симе Тројановића, Ђорђа Ценића, Косте Цукића, Аћима Чумића, као и многих других заслужних имена ондашње Србије.

Да се српско право ослањало на достигнућа и токове европског и светског права сведоче у овој *Библиографији* пописани преводи дела познатих страних правника, филозофа и других научника, попут Аристотела, Валтера Беџота, Гастона де Буржа, Фридриха Енгелса, Виктора Игоа, Константина Јиречека, Карла Кауцког, Фистала де Куланжа, Ксенофонта, Гистава Лебона, Макијавелија, Цона Стјуарта Мила, Томаса Меколија, Монтескјеа, Прудона, Русоа, Адама Смита, Херберта Спенсера, Алексиса Токвила, Павела Јозефа Шафарика. Као преводиоци дела наведених аутора потписују се, између осталих, и Стојан Антић, Јован Аћимовић, Добривоје В. Бакић, Миленко Веснић, Гавро Вуковић, Глигорије Гершић, Милан Дамјановић, Ђорђе М. Ђорђевић, Живојин

Жујовић, Владимир Јовановић, Милоје Ж. Јовановић Мајданац, Светозар Јовановић, будући краљ Србије – кнежевић Петар А. Карађорђевић, Урош Кнежевић, Никола Крстић, Божидар В. Марковић, Милан Ст. Марковић, Никола Марковић, Таса Ј. Миленковић, Милан Ђ. Миловановић, Живко Милосављевић, Тодор Недељковић, Гојко Павловић, Лазар Пачу, Настас Петровић, Ђорђе Поповић, Милош Поповић, Душан А. Станковић, Коста Таушановић, Сима Филиповић, Милош Н. Христић и многи други интелектуалци тога доба.

Библиографију допуњава регистар пописаних периодичних публикација, назван *Извори*, и у њему је наведено 62 часописа и листа који су излазили у периоду од 1825, прве године излажења нашег најстаријег часописа – *Лейпцига Мајише српске*, до 1905, завршне године обухваћене *Библиографијом*. Пописана периодика је објављивана у Србији, Војводини и Босни, и то највише у Београду, затим у Новом Саду, Панчеву, Сремским Карловцима, Шапцу, Вршцу, Земуну, Крагујевцу, Сарајеву, али и у Бечу, где су понекад објављиване српске књиге и периодика. За сваку периодичну публикацију наводи се назив, имена свих уредника, место и године издања, а то су данас веома ретки и драгоцени подаци. Међу пописаним периодичним публикацијама су оне које су се поглавито бавиле правним наукама: *Бранич*, *Правник*, *Право*, *Српски њравник*, *Полицијски гласник*, *Судски лист*, *Трговински гласник*, *Глас њрава*, *судсџва и админисџариџе*, *Говорница*, *Финансијски њрежлед*, али и *Лейпцига Мајише српске*, *Оџаџбина*, *Вигело*, *Дело*, *Годишњџца Николе Чуџића*, *Српски књџжевни гласник*, *Просвеџни гласник*, *Босанска вила*, *Даница*, *Јавор*, *Сџража*, *Коло*, *Просвеџџа*, па од листова *Србске (каснџје Српске) новине*, *Београдске новине*, *Београдски дневни лист*, *Одјек*, *Самоуџрава*, *Панчеваи*, *Српски дневник* итд. Мана ове *Библиографије* је што је не прате ауторски и хронолошки регистар који би повећали њену информативност и омогућили лакше претраживање пописане грађе. Аутор у предговору наглашава да ће се овај библиографски рад наставити и допуњавати у тек покренутом *Архиву за њравне и друшџивене науке*, те ће тако српска библиографија прва бити потпуна и из ретроспективне ће се наставити у текућу.

Друга два библиографска рада Гојка Никетића нису ни по обиму ни по значају равна *Правној библиографији*.

Библиографија Грађанског (са Међународним њриваџним) и Кривичног њрава са џосџуџиџа до краја 1905. године, у ствари је посебан отисак из *Правне библиографије* и обухвата њене прве четири тематске целине. Садржи 889 библиографских јединица, од тога 759 прилога у часописима и 130 књига. Претпостављамо да је

ова грађа била најзанимљивија и највише коришћена, па је због тога објављена као сепарат.

Гојко Никетић је, како се наводи у јубиларном *Каталогу издања Геце Кона (1901–1935)*, покренуо 1935. године *Општи јужнословенску библиотеку* „која ће поступно доносити Библиографију јужнословенске повремене штампе до краја 1934. године“. Прва и једина књига објављена у овој едицији је Никетићева *Библиографија јужнословенске повремене штампе до краја 1934. године*, објављена у Београду 1935. године. Библиографија садржи аналитички попис прилога у шест часописа: *Бранково коло*, *Књижевник*, *Зора*, *Србадија*, *Српске илистироване новине* и *Седмица*.

И у овој Библиографији аутор је грађу средио по тематским групама, а у оквиру тих целина азбучно, по презименима аутора, али тако да сви прилози истог аутора чине једну библиографску јединицу. Библиографија није нумерисана и не прате је регистри, али је и поред тога њена информативна вредност веома велика, чему доприносе и драгоцени и исцрпни подаци који се односе на хронологију излажења часописа, место издања, уреднике и власнике, и све промене везане за живот пописаних часописа. За ову *Библиографију* може се слободно рећи да је један од првих покушаја израде модерне библиографије прилога у часописима и она је и данас неопходан извор података за сваког истраживача српске књижевне историје и српске периодике.

Овај сажети преглед стваралачког рада Гојка Никетића потврђује да његово име и дело заслужују трајно памћење, како због изванредно великог доприноса развоју нашег права, тако и због посвећења приметном, али веома корисном послу израде библиографија.